

15. AM Best Company. «AM Best's Market Segment Report: 2023 Outlook». Oldwick: AM Best, 2022. URL: <https://www.internationalinsurance.org/sites/default/files/2022-12/AM%20Best%202023%20Outlooks.pdf>

16. Insurance Information Institute. «Triple-I/Milliman: P/C Insurance Market Profitability Improves in 2024; Expected to Continue in 2025 and 2026» [press release]. Malvern (PA), 2025. URL: <https://www.iii.org/press-release/triple-i-milliman-p-c-insurance-market-profitability-improves-in-2024-expected-to-continue-in-2025-and-2026-011625>

Дані про автора

Колодяжний Олександр Вячеславович,

аспірант Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки, м. Київ, Україна
e-mail: kolodiazhnyi.oleks.asp@ukr.net
<https://orcid.org/0009-0009-7230-7910>

Data about the author

Oleksandr Kolodiazhnyi,

Postgraduate student at the State Research Institute of Informatization and Economic Modeling, Kyiv, Ukraine
e-mail: kolodiazhnyi.oleks.asp@ukr.net

УДК 336.1:004.7:330.34

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17195694>

ВІСЯГІН О. О.

Цифровізація як чинник формування інклюзивності фінансових послуг

Актуальність теми дослідження обумовлена вирішальною роллю цифровізації у формуванні інклюзивності фінансових послуг, що сприяє доступу до фінансових ресурсів для всіх верств населення та підвищенню їх економічної активності. У контексті стрімкого розвитку цифрових технологій, зростання цифрової нерівності, недостатньої фінансової грамотності та кіберризиків, Україна стикається з викликами, які гальмують повноцінну реалізацію потенціалу фінансової інклюзії. Незважаючи на це, цифровізація відкриває значні можливості для подолання соціально-економічних бар'єрів, розвитку інноваційних фінансових продуктів та зміцнення фінансової стабільності, що робить дослідження цього процесу актуальним як для науковців, так і для практиків фінансового ринку.

Метою роботи є обґрунтування необхідності поглиблення інклюзії фінансових послуг як проміжного етапу забезпечення фінансової інклюзії суспільства.

Завдання дослідження полягають у наданні характеристики фінансових послуг враховуючи їх зміну під впливом цифровізації; ідентифікація фінансової інклюзії та інклюзії фінансових послуг; з'ясування проявів інклюзії фінансових послуг в макроекономічному контексті; порівняння фінансової інклюзії та інклюзії фінансових послуг як складових процесу цифровізації суспільства.

Методи дослідження. Систематизація, індукція, дедукція, табличний метод, логічний метод, наукове абстрагування.

Основні результати дослідження. У ході роботи проаналізовано проблематику впливу цифровізації на інклюзивність фінансових послуг в Україні, зосередившись на викликах з якими зіштовхуються споживачі та надавачі фінансових послуг. Описано переваги та недоліки цифрової трансформації фінансового ринку, а також механізм зміни характеристики послуг під впливом цифровізації. Визначено ієрархічний процес формування фінансової інклюзії – від технологічної інклюзії до інклюзивності фінансових послуг та фінансової інклюзії суспільства. Обґрунтовано необхідність врахування потреб населення, розвиненості інфраструктури та диверсифікації фінансового ринку для розвитку інклюзії. Зроблено висновок про необхідність поглиблення інклюзивності фінансових послуг як проміжного етапу для досягнення достатнього рівня фінансової інклюзії суспільства.

Галузь застосування результатів. Фінансовий сектор, державне управління.

Ключові слова: цифровізація, фінансова інклюзія, інклюзивність фінансових послуг, цифрові технології, фінансовий ринок, фінансові послуги.

Digitalization as a factor in shaping the inclusivity of financial services

Relevance of the research topic is determined by the crucial role of digitalization in shaping the inclusiveness of financial services, which facilitates access to financial resources for all segments of the population and enhances their economic activity. In the context of rapid technological advancement, growing digital inequality, insufficient financial literacy, and cyber risks, Ukraine faces challenges that hinder the full realization of the potential of financial inclusion. Nevertheless, digitalization offers significant opportunities to overcome socio-economic barriers, develop innovative financial products, and strengthen financial stability, making the study of this process relevant both for researchers and financial market practitioners.

The aim of the work is to substantiate the necessity of deepening the inclusiveness of financial services as an intermediate stage in achieving financial inclusion of society.

Research objectives. The research objectives consist in characterizing financial services considering their transformation under the influence of digitalization; identifying financial inclusion and financial services inclusiveness; determining the manifestations of financial services inclusiveness in the macroeconomic context; and comparing financial inclusion and financial services inclusiveness as components of the digitalization process of society.

Research methods. Systematization, induction, deduction, tabular method, logical method, scientific abstraction.

Main research findings. During the study, the issues of the impact of digitalization on the inclusiveness of financial services in Ukraine were analyzed, focusing on the challenges faced by consumers and providers of financial services. The advantages and disadvantages of the digital transformation of the financial market were described, as well as the mechanism of changing service characteristics under the influence of digitalization. A hierarchical process of forming financial inclusion was identified – from technological inclusion to the inclusiveness of financial services and ultimately to societal financial inclusion – and the necessity of considering the population's needs, infrastructure development, and diversification of the financial market for its advancement was substantiated. The conclusion was drawn about the need to deepen the inclusiveness of financial services as an intermediate stage to achieve a sufficient level of financial inclusion in society.

Field of application of the results. Financial sector, public administration.

Keywords: digitalization, financial inclusion, inclusiveness of financial services, digital technologies, financial market, financial services.

Постановка проблеми. У сучасному світі цифровізація фінансового ринку стрімко змінює підходи до надання фінансових послуг, відкриваючи нові можливості для їх доступності, ефективності та масштабування. Водночас цей процес супроводжується низкою викликів і загроз, що потребують ретельного аналізу. Цифровізація не лише оптимізує операційні процеси, але й формує нову парадигму фінансової інклюзивності, яка визначає сучасну архітектуру фінансових ринків. Поняття цифрової інклюзивності фінансових послуг набуває дедалі більшої актуальності, оскільки воно трансформує ринки, адаптуючи їх до потреб безперешкодного та всебічного доступу споживачів, незалежно від їх соціального, економічного чи географічного статусу. Актуальність теми зумовлена необхідністю за-

безпечення рівного доступу до фінансових послуг у цифрову епоху, коли нерівність у доступі до технологій може посилювати соціально-економічні розриви. Проблема полягає в тому що, попри численні переваги цифровізації, такі як автоматизація, зниження трансакційних витрат і розширення охоплення, залишаються виклики, пов'язані з цифровою нерівністю, недостатньою фінансовою грамотністю та потенційними ризиками кібербезпеки. Таким чином, дослідження впливу цифровізації на інклюзивність фінансових послуг є критично важливим для розробки стратегій, які сприятимуть створенню справедливого та доступного фінансового середовища для всіх груп населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність теми інклюзивності фінансо-

вих послуг у цифрову добу зумовила значну увагу науковців до цього питання. У дослідженнях акцентується увага на впливі цифровізації на доступність фінансових послуг, особливо для вразливих груп населення. Використано наукові надбання вітчизняних і зарубіжних авторів, а також аналітичні матеріали міжнародних фінансових організацій дозволили комплексно оцінити сучасні виклики й тенденції цифрової фінансової інклюзії. В процесі дослідження були залучені результати наукових праць: Давиденко Г. [10], Десятнюк О. [11], Вергелюк Ю. [2, 9], Ганцяка М. [9], Гапонюка М. [3], Крисоватого А. [11], Науменкової С. [5], Міщенко С. [5], Птащенко О. [11], Khera P. [6, 7], Ogawa S. [6, 7], Shahay R. [6, 7],

Метою роботи є обґрунтування необхідності поглиблення інклюзії фінансових послуг як проміжного етапу забезпечення фінансової інклюзії суспільства.

Методи дослідження. Систематизація, індукція, дедукція, табличний метод, логічний метод, наукове абстрагування.

Виклад основного матеріалу. Очевидною характеристикою фінансового ринку та ринку фінансових послуг зокрема є їх трансформація під впливом цифрових та фінансових технологій. Науковці фокусують свою увагу на різноманітних проявах цифрової трансформації фінансового ринку, який суттєво виділяється з-поміж інших галузей національних економік, рівнем рецептивності до цифрової трансформації. Це не могло не відобразитись і на характеристиках фінансових послуг, серед яких інклюзивність посідає чільне місце (рис. 1).

Беззаперечно, цифровізація впливає на всі характеристики фінансових послуг, зокрема: вартість фінансових послуг; якість фінансових послуг; інклюзивність фінансових послуг; безпека фінансових послуг.

Використання цифрових інструментів дозволяє знизити транзакційні витрати, що позитивно по-

значається на зниженні їх собівартості. Фінансові послуги стають дешевшими та, відповідно, доступнішими завдяки безкоштовному контенту та послугам – користувачі часто сплачують лише частину вартості, яка створюється у цифровій економіці [1].

Питання якості фінансових послуг, що змінюються під впливом цифровізації є багатограним, адже описується рядом агрегованих характеристик таких як швидкість, прозорість, гнучкість, інноваційність, зручність, тощо. Розробка виваженої стратегії надання фінансових послуг банківськими установами є ключовим завданням, оскільки недостатнє задоволення потреб клієнтів часто призводить до втрати довіри та їх переходу до конкурентів, які пропонують якісніші послуги. Насамперед необхідно ідентифікувати зовнішні та внутрішні чинники, що спільно впливають на якість фінансових послуг банків. Серед таких чинників можна виділити ринкові, організаційні та технологічні аспекти [2].

В цьому руслі зазначимо, що цифровізація ринку фінансових послуг стосується усіх трьох відмічених аспектів. В цілому цифровізація підвищує рівень безпеки фінансових послуг. Так, «завдяки цифровізації фінансової системи можливо здійснювати безконтактні платежі за допомогою мобільних додатків, електронних гаманців або карток з чіпами. Такий підхід дозволяє економити час та гроші, а також зменшує ризик злочинних дій. Використання роботів та іншої автоматизації дозволяє швидше та ефективніше здійснювати фінансові операції, зменшує кількість помилок та ризиків, а також забезпечує високий рівень безпеки» [3].

Фахівці Національного банку України ідентифікують фінансову інклюзію як умови для залучення усіх сегментів населення і бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, що доступні за інфраструктурною та ціною характеристиками, офіційно урегульовані та відповідають потребам населення з метою стимулювання

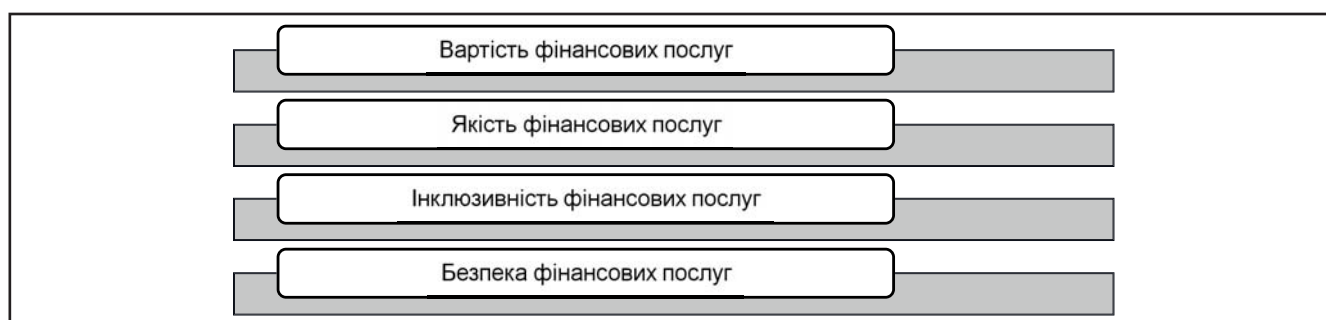

Рисунок 1. Характеристики фінансових послуг

Джерело: побудовано автором.

економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності в суспільстві [4].

Заслужують на увагу аспекти поняття фінансової інклюзії запропоновані Науменковою С. та Міщенко С. [5]:

– фінансова інклюзія передбачає забезпечення доступу дорослого населення (від 15 років) до базових фінансових послуг, таких як перекази, платежі, заощадження, кредити та страхування, відповідно до підходів Світового банку;

– вона спрямована на збільшення частки населення, залученого до офіційних фінансових систем, без урахування неофіційних або нерегульованих послуг.

Поняття «фінансова інклюзія» та «доступ до фінансів» не тотожні: обмеження у користуванні фінансовими послугами можуть виникати не лише через відсутність доступу, а й через добровільну відмову з релігійних, культурних чи інших причин. Крім того, доступ може бути ускладнений інформаційними, технологічними, цінovими чи договірними бар'єрами, а також примусовими обмеженнями, такими як війни, стихійні лиха, низький дохід чи обмежений асортимент фінансових продуктів. Абсолютно точно науковці підкреслили багатогранність поняття фінансової інклюзії послуг та його агрегований вимір, що не може ототожнюватись з доступністю.

Підтвердженням агрегованості поняття фінансової інклюзії послуг є запропонована фахівцями МВФ методика її вимірювання. У 2014 та 2017 роках на базі даних 52 країн з ринками, що розвиваються, було здійснено оцінку фінансової інклюзії послуг банківських установ. До уваги брався агрегований індекс фінансової інклюзії, що включав оцінку динаміки трьох компонентів [6]: 1) формування субіндексів «доступу» та «використання» для відображення аспектів пропозиції та попиту фінансової інклюзії відповідно; 2) поєднання субіндексів доступу та використання в індекси «традиційної» та «цифрової» фінансової інклюзії для окремого оцінювання інклюзії через фінансові установи та технології; 3) створення загального показника фінансової інклюзії, який відображає як традиційні, так і цифрові аспекти («комплексний індекс фінансової інклюзії»).

Використовуючи наявні підходи до вимірювання фінансової інклюзії у МВФ обґрунтовують її вплив на економічне зростання. В цьому ключі беззаперечним є необхідність розробки підходів до поглиблення складових, що описують інклюзію фінансових послуг. Встановлено наявність причинно-наслідкового зв'язку між цифровою і фінансовою інклюзією та економічним зростанням, що підтверджує позитивний вплив цифрових фінансових послуг на зростання ВВП на душу населення. В той же час ключовими драйверами фінансової інклюзії є доступ до цифрової інфраструктури, фінансова грамотність та якість інституцій [7].

Провідні світові фінансові інституції, вивчаючи поширення бідності в країнах, що розвиваються, звертають увагу на підвищення рівня фінансової інклюзії як один із можливих способів її подолання. У цьому контексті механізм впливу фінансової інклюзії на добробут громадян реалізується як зменшення бідності, скорочення розриву в доходах, ухвалення обґрунтованіших фінансових рішень, збільшення заощаджень, продуктивніші інвестиції та підвищення гендерної рівності. Цифрові фінансові послуги відкривають унікальні можливості для залучення вразливих груп населення до фінансової системи, долаючи бар'єри вартості, відстані та прозорості, щоб задовольнити їхні фінансові потреби [8].

Фінансова інклюзія перетворюється на сучасну концепцію глобалізованого суспільства, де цифрова інклюзія та діджиталізація суспільного життя – невід'ємна складова. Досліджуючи теоретичну базу забезпечення інклюзії слід підкреслити, що ланцюжок її реалізації формується поетапно реалізуючи різні прояви інклюзивності (рис. 2).

Технологічна інклюзія є базовим фундаментом для розвитку фінансової інклюзивності, визначаючись як доступність технологій для всіх верств населення незалежно від їх соціального чи економічного статусу. Вона забезпечує необхідну інфраструктуру, включаючи доступ до інтернету та цифрових пристроїв, без якої подальший прогрес у цій сфері неможливий. Саме на цьому етапі закладаються

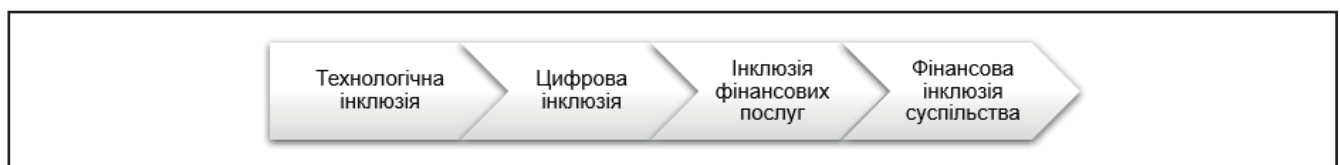

Рисунок 2. Етапи формування фінансової інклюзії суспільства

Джерело: побудовано автором.

умови для створення цифрового середовища, яке слугує базисом для наступних рівнів інклюзії.

На основі технологічної інклюзії формується інклюзія інфраструктури, що характеризується наявністю розвиненої мережі доступу до фінансових та цифрових ресурсів. Цей етап передбачає створення фізичних і віртуальних платформ, таких як банкомати, платіжні системи та онлайн-банкінг, які стають опорою для подальшого розширення доступу до фінансових послуг. Без належної інфраструктури неможливо реалізувати ефективно охоплення населення, що робить цей рівень ключовим перехідним етапом [9].

Інклюзивність фінансових послуг, у свою чергу, будується на інклюзії інфраструктури і визначається як забезпечення рівного доступу до фінансових продуктів і послуг для всіх груп населення. Цей етап реалізується через надання банківських рахунків, кредитів, страховок та інших інструментів, адаптованих до потреб суспільства, враховуючи виклики цифрової нерівності та недостатньої фінансової грамотності. Інклюзивність фінансових послуг відіграє вирішальну роль у подоланні соціально-економічних розривів, сприяючи економічному розширенню та доступності для маргіналізованих верств.

Остаточним результатом цього ієрархічного процесу є фінансова інклюзія суспільства, яка інтегрує всі верстви населення в економічні процеси через доступ до фінансових ресурсів. Цей етап досягається завдяки попередній інклюзивності фінансових послуг і сприяє повному залученню, включаючи найбільш уразливі групи, до економічного життя. У підсумку, фінансова інклюзія суспільства забезпечує соціальну стабільність і сприяє сталому економічному зростанню, завершуючи цикл цифрової трансформації фінансового сектору.

Використовуючи запропонований науковцями методичний підхід для формування технологічної цифрової інклюзії зазначимо, що для підвищення рівня інклюзивності фінансових послуг слід враховувати такі характеристики [10]:

- оцінка потреб та платоспроможного попиту на фінансові послуги – дозволяє визначити реальні запити населення та адаптувати пропозиції до їхніх фінансових можливостей;
- забезпеченість інфраструктури – забезпечує доступність фізичних і цифрових платформ, необхідних для надання послуг у віддалених регіонах;
- рівень фінансової грамотності населення – впливає на здатність людей ефективно використовувати фінансові інструменти та уникати ризиків;

- реалізованість технологічної та цифрової інклюзії – гарантує, що всі верстви суспільства мають доступ до технологій, що є основою для цифрових фінансових послуг;

- диверсифікованість фінансового ринку – сприяє створенню широкого спектра продуктів, які відповідають різним потребам і соціальним групам.

Досліджуючи інклюзію як суспільне явище науковці виокремлюють її різні види, наприклад: освітня інклюзія, інклюзія праці, медична інклюзія, соціальна інклюзія, законодавча інклюзія, фінансова інклюзія, технологічна інклюзія, інформаційна інклюзія, тощо. «Становлення фінансової інклюзії в Україні є актуальним та важливим процесом, який спрямований на забезпечення доступу населення до фінансових послуг та ресурсів, підвищення рівня фінансової грамотності та збільшення фінансової стабільності в країні. Однак Україна й надалі стикається з певними викликами та перешкодами щодо розвитку фінансової інклюзії» [11].

Втім переконані, що фінансова інклюзія є ширшим поняттям, яке охоплює повне залучення всіх верств суспільства до економічних процесів через доступ до фінансових ресурсів, тоді як інклюзія фінансових послуг зосереджується на забезпеченні рівного доступу до конкретних фінансових продуктів і послуг. Відмінність полягає в тому, що перша акцентує на кінцевому результаті – інтеграції в економіку, а друга – на проміжному етапі, який створює умови для цього процесу.

У таблиці (табл. 1) наведено порівняльну характеристику фінансової інклюзії та інклюзії фінансових послуг, що підтверджує їх сутнісну диференціацію.

В руслі вищезазначеного можна стверджувати, що інклюзія фінансових послуг є однією з важливих характеристик ринку фінансових послуг, що є частиною фінансового ринку відповідної країни. Слід погодитись з тим, що в Україні основними проблемами забезпечення фінансової інклюзії є низька доступність фінансових послуг, що проявляється у відсутності доступу до базових банківських послуг великої частини населення (особливо жителів сіл та малозабезпечених верств), недостатня розвиненість фінансової інфраструктури, низька фінансова грамотність, високі фінансові бар'єри, відсутність інноваційних фінансових послуг [11].

В Україні сфера фінтеху стрімко розвивається забезпечуючи все більшу фінансову інклюзію та чинить позитивний вплив на бізнес загалом. Чимала роль в зазначених процесах належить державним

Таблиця 1. Порівняльна характеристика фінансової інклюзії та інклюзії фінансових послуг

Характеристика	Інклюзія фінансових послуг	Фінансова інклюзія
Визначення	Забезпечення доступу до фінансових продуктів і послуг	Інтеграція всіх верств у економічні процеси через фінансові ресурси
Обсяг	Обмежується конкретними фінансовими інструментами	Охоплює ширший соціально-економічний ефект
Мета	Рівний доступ для всіх груп населення	Повне залучення до економіки
Залежність	Спирається на інклюзію інфраструктури	Базується на інклюзивності фінансових послуг
Результат	Розширення доступу до банківських послуг	Соціальна стабільність і економічне зростання

Джерело: побудовано автором.

регуляторам. Національний банк України всебічно підтримує цифрову трансформацію ринку фінансових послуг забезпечуючи умови для ефективного і сталого розвитку інновацій та розширення спектру цифрових послуг. Міністерство цифрової трансформації реалізує запуск сервісів, які змінюють культуру отримання послуг в цілому. Замість традиційних фізичних етапів тепер достатньо кількох кліків на смартфоні чи ПК для доступу до них. Така активна фінансова динаміка в поєднанні з ринковими зусиллями сприяла суттєвому підвищенню рівня фінансової інклюзії. Українські фінансові установи лідирують у цьому процесі, впроваджуючи інноваційні продукти та послуги, що покращують користувацький досвід у всіх його аспектах – від платежів до оформлення кредитів і до впливу цифрових технологій, які трансформують глобальну економіку.

Українські фінтех-компанії стежать за глобальними трендами, щоб адаптувати найбільш ефективні підходи до потреб місцевих та регіональних користувачів. Спільні ініціативи у сфері фінансових технологій, зокрема щорічні огляди та презентації українських фінтех-компаній, стимулюють співпрацю та зміцнюють визнання країни як на національному, так і на міжнародному рівнях. Такі зусилля сприяють розвитку фінансової екосистеми, посилюючи її вплив на глобальну арену. [12].

Таким чином, фінансовий ринок України неминуче зіштовхується з викликами цифровізації, водночас успішно інтегруючи її у свою діяльність. Цифрова трансформація сприяє підвищенню інклюзивності фінансових послуг, що є однією з ключових їх характеристик. Масштабне впровадження цифрових технологій змінює традиційні підходи до надання фінансових послуг, відкриваючи нові можливості для учасників ринку.

Висновки

У результаті дослідження встановлено, що цифровізація відіграє ключову роль у формуван-

ні інклюзивності фінансових послуг, трансформуючи традиційні моделі доступу до фінансів та відкриваючи нові можливості для залучення широкіх верств населення. Водночас, вплив цифровізації охоплює не лише зниження вартості й підвищення якості послуг, а й створення безпечного та зручного середовища для користувачів. Основою для формування інклюзії виступає технологічна інфраструктура, що забезпечує умови для подальшого розвитку фінансової інклюзивності та її інтеграції в економічні процеси.

Незважаючи на позитивні тенденції, Україна досі стикається з низкою викликів, зокрема цифровою нерівністю, недостатньою фінансовою грамотністю та нерозвинутою інфраструктурою в окремих регіонах. У цьому контексті важливою є роль державних регуляторів, банківського сектору та фінтех-компаній у формуванні сприятливого середовища для поширення інклюзивних цифрових фінансових послуг. Забезпечення рівного доступу до фінансових ресурсів у цифрову епоху є передумовою соціальної стабільності та сталого економічного розвитку, що актуалізує потребу в подальших дослідженнях і практичних кроках у цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. Разумков центр. 2021. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyvrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv>
2. Вергелюк Ю.Ю. Теоретичні засади визначення якості фінансових послуг банківських установ України. Економічний аналіз. 2016. №2. С. 21–26. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/8330/1/4.pdf>
3. Гапонюк М. Вплив цифровізації на фінансову систему: переваги, виклики та ризики. Фінансові аспекти підтримки економіки в умовах глобальних конфліктів: матеріали Міжнародної конференції. 2023. КНЕУ. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/9b0230d6-8d78-4bd3-823a-9818def41492/content>

4. Financial Inclusion Forum. Leaving No One Behind. Національний банк України. 2019. URL: https://fininclusion.bank.gov.ua/src/files/Financial%20Inclusion%20Forum%20Agenda_draft_05%2006%202019.pdf

5. Науменкова С., Міщенко С. Цифрова фінансова інклюзія: можливості та обмеження для України. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2020. №1–2. С. 133–149. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/274-275/pdf/133-149.pdf>

6. Khera, P., S. Ng, S. Ogawa, and R. Sahay. Measuring Digital Financial Inclusion in Emerging Market and Developing Economies: A New Index. IMF Working Paper. 2021. №21/90. URL: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2021/English/wpia2021090-print-pdf.ashx>

7. Khera, P., Ng, S., Ogawa, S., Sahay, R. Is Digital Financial Inclusion Unlocking Growth? IMF Working Paper. 2021. No. 21/167 URL: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2021/English/wpia2021167-print-pdf.ashx>

8. Kulkarni, L., Ghosh, A. Gender disparity in the digitalization of financial services: challenges and promises for women's financial inclusion in India. *Gender, Technol.* 2021. Dev. 25 (2). Pp. 233–250. DOI: <https://doi.org/10.1080/09718524.2021.1911022>

9. Verheliuk, Y., Hantsiak, M., & Fomov, D. (2025). Digital transformation of the banking system: global guidelines for Ukraine. *Finance of Ukraine*, (3), 45–57. <https://doi.org/10.33763/finukr2025.03.045>

10. Давиденко Ганна. Цифрова інклюзія та доступність: соціальна діджиталізація: монографія. Вінниця: ТВОРИ. 2023. 240 с. DOI: <https://doi.org/10.58521/978-617-552-348-3-2023-236>

11. Десятнюк О., Крисоватий А., Птащенко О. Стан та тенденції розвитку фінансової інклюзії в Україні. *Світ фінансів*. 2023. №3 (76). С. 21–34. URL: <https://doi.org/10.35774/sf2023.03.021>

12. Каталог фінтех-компаній України. УА-ФІК. 2024. URL: https://drive.google.com/file/d/1YckzK8FRm7gBTsFXbyJvovQCCZ8d_dO_/view

References:

1. Markevych, K. (2021). Tsyfrovizatsiia: perevahy ta shliakhy podolannia vyklykiv. *Razumkov tsentr*. Retrieved from <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevahy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv> (in Ukrainian).

2. Verheliuk, Y. Y. (2016). Teoretychni zasady vyznachennia yakosti finansovykh posluh bankivskykh ustanov Ukrainy. *Ekonomichniy analiz*, (2), 21–26. Retrieved from <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/8330/1/4.pdf> (in Ukrainian).

3. Haponiuk, M. (2023). Vplyv tsyfrovizatsii na finansovu systemu: perevahy, vyklyky ta ryzyky. In *Finasovi aspekty pidtrymky ekonomiky v umovakh hlobalnykh konfliktiv: materialy Mizhnarodnoi konferentsii*. KNEU. Retrieved from <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9b0230d6-8d78-4bd3-823a-9818def41492/content> (in Ukrainian).

4. Financial Inclusion Forum. (2019). Leaving no one behind. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. Retrieved from https://fininclusion.bank.gov.ua/src/files/Financial%20Inclusion%20Forum%20Agenda_draft_05%2006%202019.pdf (in Ukrainian).

5. Naumenkova, S., & Mishchenko, S. (2020). Tsyfrova finansova inkluziia: mozhlyvosti ta обмеження для України. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, (1–2), 133–149. Retrieved from <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2020/274-275/pdf/133-149.pdf> (in Ukrainian).

6. Khera, P., Ng, S., Ogawa, S., & Sahay, R. (2021). Measuring digital financial inclusion in emerging market and developing economies: A new index. *IMF Working Paper*, 21/90. Retrieved from <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2021/English/wpia2021090-print-pdf.ashx>

7. Khera, P., Ng, S., Ogawa, S., & Sahay, R. (2021). Is digital financial inclusion unlocking growth? *IMF Working Paper*, 21/167. Retrieved from <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2021/English/wpia2021167-print-pdf.ashx>

8. Kulkarni, L., & Ghosh, A. (2021). Gender disparity in the digitalization of financial services: Challenges and promises for women's financial inclusion in India. *Gender, Technology and Development*, 25(2), 233–250. <https://doi.org/10.1080/09718524.2021.1911022>

9. Verheliuk, Y., Hantsiak, M., & Fomov, D. (2025). Digital transformation of the banking system: Global guidelines for Ukraine. *Finance of Ukraine*, (3), 45–57. <https://doi.org/10.33763/finukr2025.03.045>

10. Davydenko, H. (2023). Tsyfrova inkluziia ta dostupnist: sotsialna didzhitalizatsiia [Monograph]. Vinnytsia: TVORY. <https://doi.org/10.58521/978-617-552-348-3-2023-236> (in Ukrainian).

11. Desiatniuk, O., Krysvatyi, A., & Ptashchenko, O. (2023). Stan ta tendentsii rozvytku finansovoi inkluzii v Ukraini. *Svit finansiv*, (3(76)), 21–34. <https://doi.org/10.35774/sf2023.03.021> (in Ukrainian).

12. Katalog fintech-kompanii Ukrainy. (2024). UAFIK. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1YckzK8FRm7gBTsFXbyJvovQCCZ8d_dO_/view (in Ukrainian).

Дані про авторів**Вісягін Олександр Олександрович,**

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки

e-mail: visiahin@proton.me

<https://orcid.org/0009-0009-3106-7885>**Data about the author****Oleksandr Visiahin,**

PhD student State Research Institute for Informatization and Economic Modeling

e-mail: visiahin@proton.me

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17195755>

ПАЛІЙ Н. Р.

СЕЛЕПЕЙ Ю. Я.

Мінімізація впливу тіньової економіки як стратегічний напрям забезпечення фінансово-економічної безпеки України

Предмет дослідження. У дослідженні проведено ґрунтовний аналіз теоретичних і практичних засад забезпечення фінансово-економічної безпеки держави в контексті мінімізації впливу тіньової економіки. Здійснено огляд сучасних наукових підходів до визначення сутності поняття фінансово-економічної безпеки, а також проаналізовано методології оцінки масштабів і наслідків функціонування тіньового сектору економіки. Встановлено, що тінізація економічних процесів має значний деструктивний вплив на фінансову стабільність держави. Вона знижує ефективність фіскальної політики, послаблює бюджетну дисципліну, зменшує надходження до державного бюджету та створює суттєві ризики для соціально-економічного розвитку країни. Особливо підкреслено, що тіньова економіка ускладнює реалізацію державної політики у сфері оподаткування та перешкоджає забезпеченню справедливого розподілу економічних ресурсів.

Методи дослідження. Дослідження акцентує увагу на необхідності комплексного підходу до державного регулювання, спрямованого на детінізацію економіки. Обґрунтовано важливість інтеграції теоретичних і практичних механізмів, які сприяють зниженню впливу тіньового сектору. Зокрема, запропоновано ключові напрями зміцнення фінансово-економічної безпеки: реформування системи податкового адміністрування шляхом спрощення процедур, підвищення їх прозорості та ефективності; впровадження сучасних технологій автоматизації фінансових і управлінських процесів для забезпечення належного контролю за економічними операціями; створення сприятливих умов для легальної підприємницької діяльності через економічні стимули та вдосконалення правового середовища. Ці заходи спрямовані на зниження мотивації суб'єктів господарювання до участі в тіньових схемах і сприяння розвитку прозорої економічної системи.

Результати дослідження мають високу практичну цінність і можуть бути використані органами державної влади при розробці стратегічних і оперативних заходів для забезпечення фінансової стабільності та сталого економічного розвитку.

Висновок. Запропоновані рекомендації дозволяють сформулювати цілісну систему державного регулювання, яка враховує сучасні виклики, пов'язані з глобалізацією, цифровізацією та трансформацією економічних процесів, а також сприяє ефективній протидії тіньовій економіці.

Ключові слова: фінансова безпека, тіньова економіка, фінансові загрози, легалізація економіки, індикатори, безпека, економічна безпека, тіньовий сектор економіки, ризики, детінізація економіки, фінансова і економічна безпека, загрози, національна безпека, небезпеки.

NATALIIA PALII

YURIY SELEPEY

Minimization of the impact of the shadow economy as a strategic direction for ensuring the financial and economic security of Ukraine

The subject of the study. This study conducts a comprehensive analysis of the theoretical and